7/6667

T.C.
BAŞBAKANLIK
Hazine Müsteşarlığı

SAYI: B.02.1.HM.0.KİT.05.1-52340/ 17.04.02* 24788
KONU: Soru Önergesi

T.C.
TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞI
GENEL SEKRETERLİĞİ

İLGİ: 01.04.2002 tarih ve A.01.0.GNS.0.10.00.02-14321 sayılı yazınız.

Konya Milletvekili Sayın Lütfi YALMAN tarafından verilen 7/6667-14414 sayılı Soru Önergesinde yeralan hususlara ilişkin olarak cevabım aşağıda sunulmuştur.

7.3.1954 tarihli 6326 sayılı Petrol Kanununun 116/3 ncü maddesiyle; petrol arayan ve üreten yabancı petrol şirketlerinin sermaye transferlerinde ithal tarihinde cari resmi kambiyo kurunun esas alınacağı hükme bağlanmıştır. Yabancı petrol şirketlerince ülkemize getirilen sermayenin; Petrol Kanunundaki yükümlülüklerin (petrol bulunması, petrolden gelir elde edilmesi, vergilerin ödenmesi, Devlet Hakkı ve Devlet Hissesinin ödenmesi) yerine getirilmesi koşuluyla transfer edilmesi talep edildiğinde, ithal tarihindeki kur ile transfer tarihindeki kur arasındaki farkın Devlet tarafından karşılanması yasanın amir hükmü gereğidir. 1995, 1996, 1997 yıllarında ülkemizde arama ve üretim yapan yabancı petrol şirketlerinin getirdikleri sermayeyi Petrol Kanununun 116/3 ncü maddesi gereğince yurtdışına çıkarabilmelerini sağlamak için, Hazine Müsteşarlığı tarafından T.C. Merkez Bankası'na yatırılan, ithal tarihindeki kur ile transfer tarihindeki kur arasındaki toplam meblağ 8.994.803.504.000,- TL'dir. Hazine Müsteşarlığı tarafından yatırılan bu meblağa ilave olarak şirketlerde ithal tarihinde tescil edilen döviz karşılığı TL sermayesini Merkez Bankasına yatırmakta ve böylece tescil edilmiş dövizi sermaye transferi olarak yurtdışına çıkarmaktadır.

Kur farkı ödemeleri 1955 yılından beri Sayıştay tarafından herhangi bir uyarıya dahi gerek görülmeden onaylanmıştır. Bu uygulamanın tarafları olan yabancı petrol şirketlerinin bazıları Türkiye'de petrol arama ve üretim alanlarındaki faaliyetlerini sonlandırılmış olup, faaliyetlerine başka alanlarda devam etmektedirler. 1955 yılından beri süregelen bu uygulama nedeniyle paranın tahsili mümkün görülmemektedir.

Yapılan Kur Farkı ödemelerinin hukuki dayanakları:

i- 6326 sayılı Petrol Kanununun 116/3 maddesiyle petrol şirketlerinin sermaye transferlerinde ithal tarihindeki cari resmi kurun esas alınacağı hükme bağlanmıştır. İthal tarihindeki kurun esas alınması kanunla petrol hakkı sahiplerine sağlanan bir teşviktir. Bunun anlamı getirilen sermayenin transfer edilmesi talep edildiğinde ithal tarihindeki kur ile transfer tarihindeki farkın Devlet tarafından ödenmesi demektir.

ii- Nitekim 1995, 1996 ve 1997 yılları Bütçe Kanunlarında yer alan "6326 sayılı Kanunun 116/3 ncü maddesi uyarına yapılan transferler nedeniyle oluşacak kur farkları Bütçeye konulacak ödeneklerle karşılanır" hükümleri, kur farkının Devlet tarafından ödeneceğini belirleyen hükümlerdir ve bu hükümlerin yasal dayanak olmayacağını ima eden iddiaların kabulü mümkün değildir.

iii- Diğer taftan, Petrol Arama ve Petrol ile İlgili Faaliyetleri Düzenleme Fonu kurulmasına ilişkin 20 sayılı Kararın 9 uncu maddesinde; "Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın Fonda biriken tutarları Petrol Kanununda öngörülen kur farkı ödemelerinde kullandırmaya yetkili olduğu" hükme bağlanmıştır.

iv- Bu çerçevede, 4059 sayılı Hazine Müsteşarlığı ile Dış Ticaret Müsteşarlığı Teşkilat ve Görevleri hakkında Kanunun ilgili maddesinde Kamu İktisadi Teşebbüsleri Genel Müdürlüğünün görevlerine ilişkin maddelerde yeralan "... Petrol Kanunu ile ilgili olarak vergi hükümleri dışındaki mali hükümlerin uygulanmasını sağlamak..." hükmü ile, bu ödemelerin hangi birim kanalı ile yapılacağı da belirtilmiştir. Nitekim hem Petrol Kur Farkı hemde Petrol Arama ve Petrol ile İlgili Faaliyetleri Düzenleme Fonu harcama kalemleri Hazinenin Bütçesinde yer almıştır.

v- Ayrıca, 17.7.1989 tarih ve 20244 sayılı Resmi gazetede yayınlanan Petrol Tüzüğünün 125 nci maddesinde "petrol hakkı sahibinin ayrıntıları transfer beyannamesinde gösterilen transfer istekleri Müsteşarlık ve Genel Müdürlükçe Tüzüğün 121, 123 ve 124 ncü maddelerindeki esaslara göre incelenir. İnceleme sonucunda transferinin yapılması uygun görülen nakdi fonlar ve buna ait haklar için Müsteşarlıkça transfer izni verilir ve gerekli döviz ayrılır" hükmü yeralmaktadır.

Bilindiği üzere 1. Nihat ERİM Hükümeti 26.3.1971-3.12.1971 tarihleri arasında, 2. Nihat ERİM Hükümeti 11.12.1971 - Nisan 1972 tarihleri arasında görev yapmış 22.5.1972 tarihinde Ferit MELEN Hükümeti görev başına gelmiş 7.4.1973 tarihinde de anılan hükümet görevden ayrılmıştır.

Yukarıdaki Hükümetlerin görevde oldukları ve görevden ayrıldıkları tarihlerden de anlaşılacağı üzere; Petrol Reform Tasarısı Nihat ERİM Hükümeti tarafından Meclise sunulmuş ancak, Mecliste ve Senatodaki görüşmeleri sırasında Hükümet değişikliği olmuş ve Tasarıda değişiklik yapılarak Ferit MELEN Hükümeti zamanında yasalaşmıştır.

Petrol Kanun Tasarısının görüşüldüğü 26.12.1972 tarihinde yapılan Millet Meclisinin 28. Bileşimi 2. Oturumuna ait tutanaklarda; Ferit MELEN Hükümetinin Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı Nuri KODAMANOĞLU'nun " ... sayın üyeler bir gerçeği tekrar etmekte fayda görürüm. Maden tasarısında da ifade ettim. Hükümet iş başına geldiği zaman, ikinci ERİM Hükümeti tarafından getirilmiş tasarıları geri almak veya benimseyerek Meclislerde kendi kanaat ve ihtiyaçlarına göre düzeltme yapma yollarından birini seçmeliydi, biz ikincisini seçtik. Şimdi bir noktayı belirtmek istiyorum; ikinci ERİM Hükümeti tarafından hazırlanan bu tasarı, birinci ERİM Hükümeti tarafından hazırlanan ve Sayın TOPALOĞLU'nun hazırladığı şeklinde ifade edilen ilk tasarı ile aynı değildir. Ne bu tasarıda (Petrol Reformu Tasarısı) ne Maden Reformu Tasarısında Birinci ERİM Hükümetinin, dolayısıyla Sayın

TOPALOĞLU'nun hazırladığı Kanun aynıyla yer almış değildir. O halde İkinci ERİM Hükümeti tarafından ıslah, tadil ve yeniden tedvin edilen bu tasarı tarafımızdan biraz evvel arzettiğim sebeple benimsenmiştir." şeklindeki konuşma metni; madde metni ile gerekçesinin neden farklı olduğunu açıklamaktadır.

6326 sayılı Kanunda belirtilen kriterlere dayalı olarak ülkemizde arama ve üretim yapan hak sahibi petrol şirketleri, Petrol Kanunundaki yükümlülüklerini yerine getirmek koşuluyla; yurdumuza getirdikleri sermayelerini, aynı miktarda yurtdışına, ithal edildiği tarihteki cari resmi kambiyo kuru üzerinden transfer etme hakkına sahiptirler. (Petrol Kanunu 116/3. Madde)

Arama ve üretim yapan yabancı petrol şirketleri, petrol ürettiklerini, ürettikleri petrolden gelir elde ettiklerini, vergi yükümlülüklerini yerine getirdiklerini, Devlet Hakkı ve Devlet Hissesini ödediklerini ispatlamaları ve bu hususların Hazine Kontrolörleri ve Petrol İşleri Genel Müdürlüğü müfettişleri tarafından yapılan incelemeler sonucunda düzenlenen raporlarda uygun görülmesi koşuluyla, getirdikleri sermayeyi aynen yurtdışına transfer etmelerine izin verilmektedir.

Transfer aşamasında, petrol şirketleri transfer etmek istedikleri sermaye miktarı karşılığında, Petrol Kanununun 116/3 ncü maddesi uyarınca sermayenin ithal tarihindeki cari resmi kambiyo kuru üzerinden hesaplanan TL karşılığını Merkez Bankası'na yatırmakla yükümlüdürler. Aynı zamanda Kambiyo Rejimi, 6326 sayılı Petrol Kanununun 116/3 ncü maddesi ve Bütçe Kanunlarının ilgili maddeleri uyarınca transfer tarihindeki cari resmi kambiyo kuru ile ithal tarihindeki cari resmi kambiyo kuru arasındaki farkın TL karşılığı da Hazine tarafından Merkez Bankasına yatırılmakta ve petrol şirketi transfer etmek istediği sermayeyi aynı miktarda transfer edebilmektedir.

Yukarıda belirtilen Kanun ve Kararnamelerin amir hükümleri uyarınca yapılan kur farkı ödemeleri, petrol şirketlerine değil, T.C. Merkez Bankası'na yapılmaktadır. Ayrıca bu ödemeler yüce Meclisimizin kabuluna mazhar olan 6326 sayılı Petrol Kanununun ve Bütçe Kanunlarının amir hükümleri uyarınca yapılmıştır.

Konuyla ilgili olarak tüm işlemler, anılan Kanunların ve Kararların ilgili hükümleri uyarınca yapılmış işlemlerdir.

Sorun; 1955 yılından beri bu şekilde uygulanan ve 1995 yılına kadar Sayıştay tarafından uygun görülen sözkonusu ödemeler konusunda, kanunlarda ve kararlarda herhangi bir değişiklik olmamasına rağmen, 1995, 1996 ve 1997 yıllarında yapılan ödemeler konusunda Sayıştay'ın kanun maddesinin açık hükmü yerine, usul ve teammül dışı bir yaklaşımla, madde gerekçesini esas alarak işlem yapmasından kaynaklanmaktadır.

Görüleceği üzere, kur farkı ödemelerinde herhangi bir fazla ödeme sözkonusu değildir. İhtilaf konusu, yıllardır uygulanan, Petrol Kanununun 116/3 ncü maddesi doğrultusunda yapılan kur farkı ödemeleridir. Sayıştay Başkanlığınca mezkur maddenin, sadece gerekçesine dayanılarak, yanlış yorumlandığı iddia olunmakta ve yapılan ödemelerin tahakkuk memurları ile saymanlardan tazmini istenmektedir.

Bu ödemeler aşağıdaki yabancı petrol şirketlerinin sermaye transferi için TCMB'na yatırılmış ve karşılığında ithal ettikleri sermayenin transferi sağlanmıştır.

ŞİRKETLER

- Aladdin Middle East Ltd.
- Arco Turkey Ltd.
- Huffco Turkey Inc.
- Mobil Exploration Med. Inc.
- N.V. Turkse Shell
- Rafinederrij Shell Mersin N.V.
- Thrace Basin Natural Gas Co.
- Transmed Oil Medditerranean.Co.
- Tür-Kan Petrol

Ödemelerde imzası bulunan kişiler; Hazine Müsteşarlığının personeli olup, 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun 10 ncu maddesi hükmü uyarınca 1. derecede ita amiri olan Bakan tarafından; ilgili yılı Bütçe Kanunlarında yer alan ilgili madde hükümleri ve harcama kalemlerine ilişkin olarak yapılacak ödemelerde, tahakkuk müzekkeresini imzalamaya yetkili kılınmış 5 tahakkuk memuru ve ödeme emirlerini imzalamaya yetkili kılınmış 4 saymandır. Bunlardan 7 si halen görevlerine devam etmekte olup, 2 si emekliye ayrılmıştır.

Yukarıdaki açıklamalar Kanunların ve Kararların amir hükümleri uyarınca; tahakkuk memurlarının ve saymanların; hiçbir kişisel kusurları bulunmaksızın, yasaların hükümlerini, kendilerine verilmiş görevler kapsamında uygulamaları sonucunda haklarında verilmiş toplam 8.9 trilyon TL'lik tazmin kararının, fiilen yerine getirilmesi mümkün bulunmadığı düşüncesinden hareketle, konu 1050 sayılı Muhasebei Umumiye Kanununun yukarıda belirtilen maddelerine dayalı olarak, Yüce Meclisin Onayına sunulmuştur.

Sonuç olarak yukarıda belirtilen Kanun ve Kararnamelerin amir hükümleri uyarınca yapılan kur farkı ödemeleri, petrol şirketlerine değil, T.C. Merkez Bankası'na yapılmaktadır. Ödemelerin hukuki dayanağı 6326 sayılı Petrol Kanununun ve Bütçe Kanunlarının amir hükümleridir. Kanunların amir hükümlerine rağmen sehven değişmemiş madde gerekçesine dayandırılarak yapılan yoruma dayalı tazmin kararının fiilen yerine getirilmemesinin mümkün olmadığı düşünülmekte ve Genel Kurul gündemine intikal eden tasarının yasalaşma süreci beklenmektedir.

Bilgilerine arz olunur.

Prof. Dr. Nami ÇAĞAN
Orman Bakanı ve Devlet Bakanı V.